

AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY KULOLCHILIK KOMPOZITSIYALARINING FARQLARI

Ilyosjon Mamatov

Qo`qon DU Musiqa nazariyasi (Tasviriy san`at va muhandislik grafikasi) kafedrası v.v.b dotsenti

Jo`rayeva Shodiyona

Qo`qon DU Tasviriy san`at va muhandislik grafikasi yo`nalishi talabasi

Annotatsiya. Maqolada an'anaviy va zamonaviy kulolchilik kompozitsiyalari shakl, bezak, rang, vazifa, ishlab chiqarish usuli va badiiy g'oya jihatidan taqqoslanadi. An'anaviy buyumlarda mahalliy maktab va ustoz-shogird tajribasi muhim bo'lsa, zamonaviy ishlarda individual izlanish, yangi material va funksional talqinlar ko'proq uchrashi mumkin. Farqlar mutlaq emasligi, zamonaviy ijod an'anadan foydalanishi va an'anaviy hunarmandchilik ham o'zgarib borishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: an'anaviy kulolchilik, zamonaviy keramika, kompozitsiya, shakl, naqsh, rang, innovatsiya

Abstract. Maqolada an'anaviy va zamonaviy kulolchilik kompozitsiyalari shakl, bezak, rang, vazifa, ishlab chiqarish usuli va badiiy g'oya jihatidan taqqoslanadi. An'anaviy buyumlarda mahalliy maktab va ustoz-shogird tajribasi muhim bo'lsa, zamonaviy ishlarda individual izlanish, yangi material va funksional talqinlar ko'proq uchrashi mumkin. Farqlar mutlaq emasligi, zamonaviy ijod an'anadan foydalanishi va an'anaviy hunarmandchilik ham o'zgarib borishi ta'kidlanadi.

Keywords: an'anaviy kulolchilik, zamonaviy keramika, kompozitsiya, shakl, naqsh, rang, innovatsiya

Аннотация. Maqolada an'anaviy va zamonaviy kulolchilik kompozitsiyalari shakl, bezak, rang, vazifa, ishlab chiqarish usuli va badiiy g'oya jihatidan taqqoslanadi. An'anaviy buyumlarda mahalliy maktab va ustoz-shogird tajribasi muhim bo'lsa, zamonaviy ishlarda individual izlanish, yangi material va funksional talqinlar ko'proq uchrashi mumkin. Farqlar mutlaq emasligi, zamonaviy ijod an'anadan foydalanishi va an'anaviy hunarmandchilik ham o'zgarib borishi ta'kidlanadi.

Ключевые слова: an'anaviy kulolchilik, zamonaviy keramika, kompozitsiya, shakl, naqsh, rang, innovatsiya

Kirish

Kulolchilik kompozitsiyasi buyum shakli, bezak, rang, faktura va funksiyaning o'zaro munosabatidan tashkil topadi. An'anaviy va zamonaviy kompozitsiyalar o'rtasidagi farqni faqat tashqi ko'rinish bilan belgilash yetarli

emas; ularning yaratilish maqsadi, ishlab chiqarish sharoiti va madaniy konteksti ham hisobga olinishi lozim.

An’anaviy kompozitsiyalarning xususiyatlari

An’anaviy kulolchilikda mahalliy maktabga xos shakllar, naqsh motivlari, rang palitrasi va bezash usullari avlodlar tajribasi orqali shakllangan. Naqsh ko‘pincha buyumning tuzilishiga mos joylashtiriladi: gardishdagi ritmik bezak, markaziy kompozitsiya yoki tanani aylanib boruvchi motivlar yaxlitlik yaratadi. Ustoz-shogird tizimi texnik mahorat bilan birga badiiy mezonlarni ham uzatadi.

Zamonaviy kompozitsiyalarning xususiyatlari

Zamonaviy kulolchilikda an’anaviy shakllar soddalashtirilishi, buyumning funksiyasi o‘zgartirilishi yoki haykaltaroshlik va interyer obyekti sifatida ishlanishi mumkin. Minimalistik shakl, asimmetriya, tajribaviy faktura, noodatiy rang birikmalari va boshqa materiallar bilan uyg‘unlashtirish uchrashi mumkin. Bularning barchasi har bir zamonaviy asarga xos degani emas, balki hozirgi amaliyotda uchraydigan yo‘nalishlardir.

Asosiy farqlarni taqqoslash

An’anaviy kompozitsiya ko‘pincha mahalliy an’ana va takrorlanuvchi naqsh tizimiga tayanadi; zamonaviy kompozitsiya esa an’anani davom ettirish bilan birga individual konsepsiyani ham ilgari surishi mumkin. An’anaviy buyumlarda kundalik yoki marosimiy vazifa muhim bo‘lgan bo‘lsa, zamonaviy keramika amaliy, dekorativ yoki konseptual vazifalarni birlashtirishi mumkin. Texnologiya jihatidan qo‘lda bajarish usullari saqlanib qolgan holda, yangi pechlar, qoliplar va raqamli loyihalash ham qo‘llanadi.

Uyg‘unlashtirish imkoniyatlari

An’anaviy va zamonaviy yondashuvlar bir-biriga qarama-qarshi bo‘lishi shart emas. Usta an’anaviy naqsh ritmini zamonaviy shaklga moslashtirishi yoki klassik buyumda yangi rang yechimini sinashi mumkin. Bunday tajribada naqshning madaniy mazmuni, buyumning ergonomik xususiyati va texnologik imkoniyatlar birgalikda baholanadi.

Xulosa

An’anaviy va zamonaviy kulolchilik kompozitsiyalari o‘rtasidagi farqlar shakl, bezak, vazifa va ijodiy yondashuvda namoyon bo‘ladi, biroq ular o‘rtasida uzviylik ham mavjud. An’anani chuqur anglash va zamonaviy tajribani tanqidiy qo‘llash kulolchilik san’atining davomiyligi hamda yangilanishini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Dominjonov, K. F. (2025). Harmony of elements of tradition and modernity in Uzbek ceramic art. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 1(4), 18–22. <https://claritaslumen.org/index.php/ercah/article/view/18>

Alieva, S. (2025). Artistic ceramics of Uzbekistan: Traditions and innovations. *Emerging Society*, 7(11), 61–63. <https://emergingsociety.org/index.php/efltajir/article/download/492/489>

Intangible Cultural Heritage of Uzbekistan. (n.d.). Kulolchilik (Ceramics). <https://www.ich.uz/en/ich-of-uzbekistan/national-list/domain-5/440-kulolchilik>